

УДК [336.531.1:316.3](477)

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ **FINANCING OF THE SOCIAL SPHERE IN UKRAINE**

Пігуль Наталія Георгіївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Люта Ольга Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Бойко Антон Олександрович – старший викладач кафедри фінансів Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України»

Pigul Nataliya Ph.D., Associate Professor Department of Finance Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine

Liuta Olga Ph.D., Associate Professor Department of Finance Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine

Boiko Anton Ph.D., Senior lecturer Department of Finance Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine

В статті розглянуті особливості фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні. Значна увага приділена питанням фінансового забезпечення соціальної сфери за рахунок бюджетних коштів. На основі математичної моделі розраховано додатковий обсяг фінансових ресурсів необхідний для забезпечення стабільного розвитку соціальної сфери в Україні.

The features of the financial providing of the social sphere are investigated in the article. The authors paid attention to the problems of budget financial providing

of the social sphere. The sum of additional financial resources which are needed to ensure sustainable social development in Ukraine is calculated.

Ключові слова: соціальна сфера, фінансові ресурси, бюджетні ресурси, фінансове забезпечення.

Keywords: social sphere, financial resources, resources of budget, financial provision.

ВСТУП. В сучасних економічних умовах ефективне функціонування держави забезпечується шляхом стабільного розвитку соціальної сфери, яка значно впливає на процеси відтворювання робочої сили, зростання продуктивності праці, підвищення освітнього і кваліфікаційного рівня трудових ресурсів, рівень науково-технічного розвитку продуктивних сил, а також культурне і духовне життя суспільства. Основною метою розвитку соціальної сфери країни є зростання якості життя населення, що включає не тільки споживання матеріальних благ та послуг, але і задоволення духовних потреб, стан здоров'я, тривалість життя, морально-психологічний клімат. Досягнення наведених завдань вимагає значних фінансових ресурсів, акумулювання яких повинно відбуватись як на рівні держави, так і власне суб'єктів господарювання.

Виходячи з вище зазначеного, справедливо зауважити, що забезпечення ефективного функціонування соціальної сфери, що є одним із пріоритетних завдань уряду на сучасному етапі розвитку держави, неможливе без створення ефективного фінансового механізму.

Проблемам фінансового забезпечення функціонування різних сфер та галузей економічної системи присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: В. І. Аранчія, І. Т. Балабанова, В. Д. Базилевича, В. М. Федосова, В. Н. Суторміної, А. Д. Шеремета, Р. С. Сайфуліна, С. Я. Огородника О. Д., Василика, А. М. Поддєрьогіна, В. К. Сенчагова, В. М. Опаріна, С. І. Юрія та ін.

Незважаючи на значний внесок зазначених науковців у розробку

теоретичних і практичних аспектів мобілізації та використання фінансових ресурсів в забезпеченні ефективного функціонування суб'єктів господарювання, залишається невирішеною низка проблем, зокрема, в частині особливостей фінансового забезпечення соціальної сфери, а також визначення необхідного обсягу додаткових фінансових ресурсів для забезпечення її стабільного розвитку.

Метою дослідження є визначення специфіки фінансового забезпечення соціальної сфери та обґрунтування додаткових обсягів фінансових ресурсів необхідних для її ефективного функціонування.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.

Необхідною умовою покращення рівня та якості життя населення є наявність розвиненої соціальної сфери, яка, на нашу думку, представляє собою сектор економіки, в якому здійснюється виробництво, розподіл і споживання матеріальних та нематеріальних благ, а також відбувається забезпечення розширеного відтворення людського капіталу за участю держави як гаранту забезпечення достатнього рівня життя населення.

Соціальна сферу умовно можна поділити на дві компоненти: соціально-побутову та соціально-культурну складові. Соціально-побутова складова охоплює ЖКГ (житлово-комунальне господарство), побутове обслуговування, торгівлю і громадське харчування, транспорт і зв'язок, а соціально-культурна – освіту, охорону здоров'я, спорт, туризм, культуру та соціальне забезпечення.

На соціальну сферу покладено вирішення ряду завдань, що мають першочергове значення для розвитку економіки і здійснюють позитивний вплив на головну продуктивну силу суспільства – людину, а саме:

- досягнення гідного рівня матеріального добробуту і умов життя людей;
- забезпечення максимальної продуктивної зайнятості населення, підвищення якості і конкурентоспроможності робочої сили;
- створення прав і соціальних гарантій сім'ям;

- підтримка соціально найбільш вразливих верств населення;
- підвищення народжуваності та зниження смертності населення, збільшення тривалості життя [1].

Повноцінна реалізація поставлених завдань вимагає достатнього обсягу фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення ефективного функціонування соціальної сфери. Виходячи з цього, вивчення питання фінансування соціальної сфери в Україні доцільно розпочати із аналізу існуючих підходів щодо трактування категорії «фінансове забезпечення». Так, потреба в уточненні методологічних підходів визначається існуючою термінологічною невизначеністю, що викликає дискусії в частині формалізації його складових, а також необхідністю перегляду точки зору на фінансові відносини, які забезпечують об'єктивний характер існування фінансового забезпечення.

В економічній літературі розглядаються різноманітні підходи щодо тлумачення сутності «фінансового забезпечення», яке розглядають як:

- підсистему фінансово-кредитного механізму;
- метод покриття витрат;
- метод фінансового впливу на соціально-економічні процеси;
- сукупність грошових фондів.

На рисунку 1 наведена узагальнююча схема щодо трактування сутності фінансового забезпечення.

Рис. 1. Виокремлення підходів щодо тлумачення сутності фінансового забезпечення (складено на основі [2-7])

Таким чином, на основі проведеного дослідження, на нашу думку, під фінансовим забезпеченням соціальної сфери варто розуміти цілісну систему організації фінансових відносин, які включають відповідні форми, методи та інструменти їх реалізації, в процесі мобілізації та розподілу фінансових

ресурсів з метою створення умов для ефективного функціонування соціальної сфери в Україні на основі вирішення відповідних завдань, обумовлених соціальними функціями держави. Наведений підхід до трактування категорії «фінансове забезпечення», на відміну від існуючих, має системний характер, оскільки конкретизує складові фінансового забезпечення соціальної сфери, а також мету та завдання, що покладені в основу його організації.

Саму ж схему фінансового забезпечення соціальної сфери запропоновано представити за допомогою рисунку 2.

Виходячи з графічного представлення, на нашу думку, основними формами фінансового забезпечення соціальної сфери є бюджетне та позабюджетне фінансування. Так, бюджетне фінансування означає надання в безповоротному порядку коштів з бюджетів різних рівнів суб'єктам господарювання соціальної сфери для повного або часткового покриття їх витрат.

Позабюджетне фінансування включає самофінансування, кредитування та мобілізацію фінансових ресурсів з інших джерел. Самофінансування є вихідною формою фінансового забезпечення та передбачає процес відшкодування поточних витрат діяльності суб'єктами господарювання соціальної сфери, а також їх розвиток за рахунок власних джерел фінансових ресурсів (прибутку та власних надходжень бюджетних установ).

Кредитування являє собою процес отримання необхідних грошових коштів у відповідних фінансово-кредитних установах на умовах поворотності, платності, строковості та цільового використання підприємствами та установами соціальної сфери.

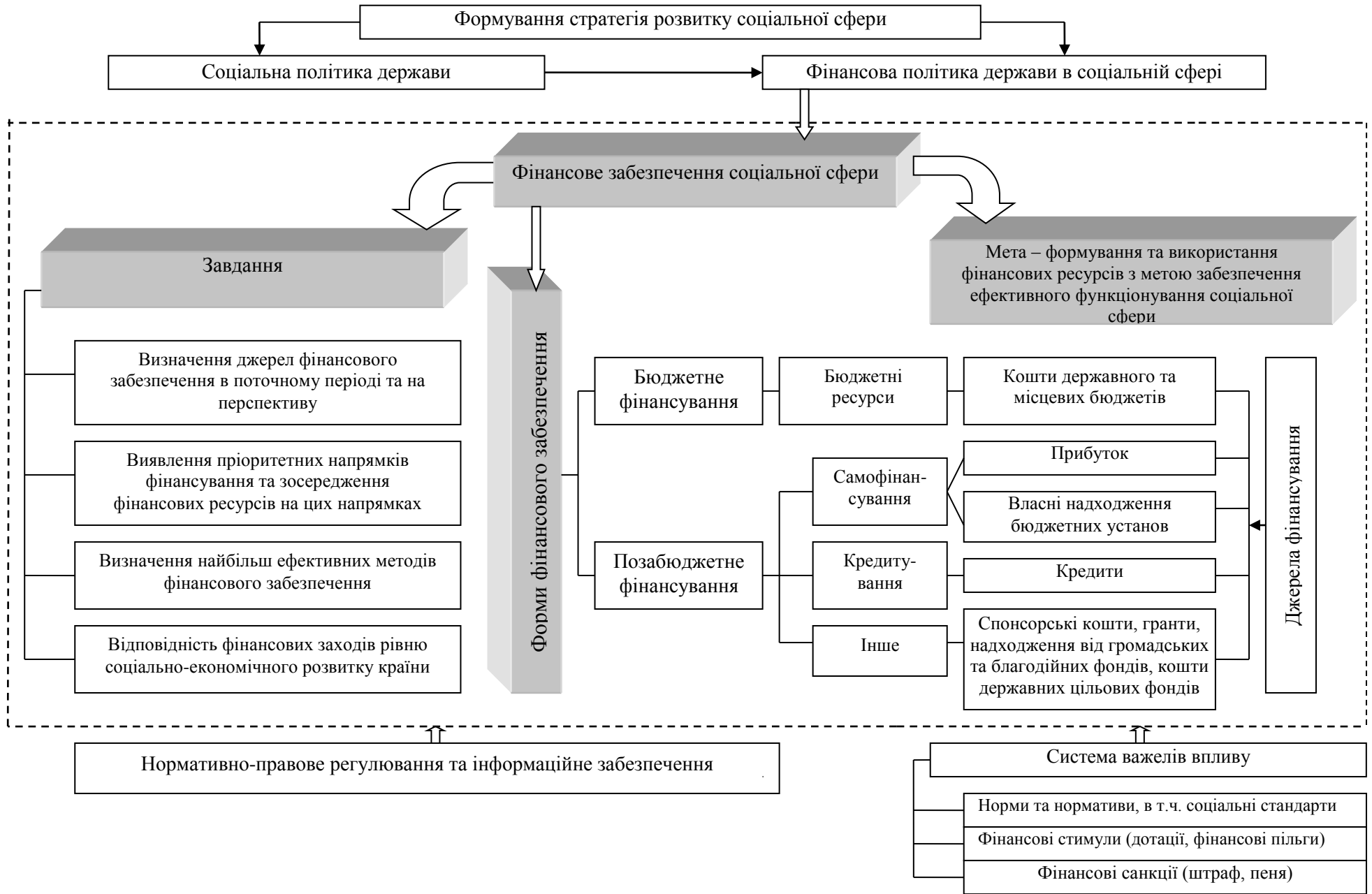

Рис.2. Схема фінансового забезпечення соціальної сфери

До інших форм фінансового забезпечення доцільно віднести спонсорські кошти, надходження від громадських та благодійних фондів, кошти державних цільових фондів.

Слід зазначити, що фінансове забезпечення соціальної сфери має свою специфіку, що обумовлена особливостями джерел мобілізації та порядку розподілу грошових коштів в соціально-побутовій та соціально-культурній складових даної сфери. Досліджуючи специфіку фінансового забезпечення функціонування соціальної сфери, можна відмітити, що в таких галузях, як освіта, соціальне забезпечення, охорона здоров'я, культура переважає бюджетне фінансування, а у побутовому обслуговуванні, громадському харчуванні, частково у фізичній культурі більшість суб'єктів господарювання функціонують на засадах комерційного розрахунку, що передбачає самофінансування та кредитування.

Дослідивши сутність та складові елементи фінансового забезпечення соціальної сфери, актуальності набуває аналіз обсягів та динаміки фінансових ресурсів, що спрямовуються на її фінансування. Існуючу в Україні ситуацію з державним фінансуванням соціальної сфери в межах напрямків освоєння грошових коштів наглядно описують данні згруповані в таблиці 1.

Таблиця 1 – Напрямки бюджетного фінансування соціальної сфери протягом 2001-2012 рр. [9]

Рік	Напрямки фінансування соціальної сфери, млн. грн.					Бюджетне фінансування, млн. грн.
	Житлово-комунальне господарство	Охорона здоров'я	Духовний і фізичний розвиток	Освіта	Соціальний захист та соціальне забезпечення	
2002	1392,6	7537,9	1417,9	12268,3	12581,3	35198,0
2003	1823,3	9708,2	2052,5	14977,7	12953,2	41514,9
2004	2665,3	12159,4	2695,9	18333,2	19310,5	55164,3

2005	3914,2	15476,5	3449,8	26801,8	39940,2	89582,5
2006	8024,1	19737,7	4328,4	33785,0	41419,9	107295,1
2007	5900,3	26717,6	5687,7	44333,6	48517,3	131156,5
2008	8968,5	33559,9	7916,1	60959,4	74069,7	185473,6
2009	7498,1	36564,9	8330,2	66773,6	78775,4	197942,2
2010	5431,3	44745,4	11525,4	79826,0	104534,9	246063,0
2011	8679,3	48961,6	10754,9	86253,6	105434,8	260084,2
2012	20059,6	58453,9	13639,6	101560,9	125306,9	319020,9

Розглядаючи напрямки державного фінансування соціальної сфери в Україні, справедливо зауважити, що за 2001-2012 рр. найбільший обсяг коштів був спрямований на соціальний захист та соціальне забезпечення населення, а також освіту, які в сумі складають від загального обсягу в середньому 73%. Крім того, зауважимо, що протягом досліджуваного періоду розглянуті статті бюджетного фінансування соціальної сфери зросли у вісім та дев'ять разів відповідно. Це свідчить, про особливу державну увагу, безпосередньо, соціальній підтримці малозабезпечених верств українського суспільства та намаганням реформувати вітчизняну систему освіти.

Стабільне нарощення обсягів фінансування прослідковується в межах охорони здоров'я. Так за одинадцять років середній темп зростання грошових ресурсів витрачених на її забезпечення складав 23%. Проте обсяги державної підтримки охорони здоров'я недостатні для її якісної структурної перебудови та виходу на новий рівень надання послуг.

Найменше з бюджету фінансується ЖКГ та духовний і фізичний розвиток, не дивлячись на позитивні тенденції у динаміці даних складових соціальної сфери, обсяг їх фінансування залишається на критично низькому рівні, що особливо актуалізує питання самофінансування даних напрямків соціальної сфери.

В той же час, необхідно зауважити, що проведений аналіз не спроможний відповісти на питання необхідного обсягу не тільки самофінансування соціальної сфери, але й достатності державного фінансування, що призводить

до подальшого дослідження цього питання, а саме розробка математичного інструментарію ідентифікації оптимальних розмірів фінансування вітчизною соціальної сфери.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

В умовах зростаючої ролі та значення соціальної сфери для розвитку економіки України значної актуальності набуває проблема розробки практичних аспектів визначення додаткового обсягу фінансових ресурсів достатнього для забезпечення виконання державою соціальних функцій.

З метою вирішення даної задачі, в першу чергу, доцільно розглянути показник, який би комплексно характеризував рівень розвитку соціальної сфери в Україні. В нашому випадку, в якості результативного показника, варто обрати індекс людського розвитку, який в даний час розраховується більше ніж як для 180 країн світу та описує рівень прогресу, який досягла кожна з них в межах результативного показника. Індекс людського розвитку вимірюється за шкалою від 0 до 1 та має чотири рівні: дуже високий (від 0,8 до 1), високий (від 0,7 до 0,8), середній (від 0,5 до 0,7) і низький (від 0 до 0,5). За своєю суттю індекс людського розвитку є інтегральний показник, який виступає середньоарифметичним трьох інших індексів, що охоплюють дохід, стан здоров'я та рівень освіти населення в країні. Виходячи з цього, розглянутий показник, цілком задовольняє завданню, щодо загальної характеристики рівня розвитку соціальної сфери в Україні.

Переходячи до факторних ознак, справедливо зауважити, що в умовах розвитку вітчизняної економіки, існує два основних джерела залучення коштів для забезпечення витрат пов'язаних з фінансуванням соціальної сфери: бюджетне фінансування, що включає видатки державного та місцевих бюджетів, та позабюджетне фінансування, що охоплює самофінансування, кредитування та інші форми фінансового забезпечення. Дані джерела ресурсів формують той рівень соціального розвитку, який в даний час існує в Україні.

Безумовно, на функціонування соціального сектору вітчизняної економіки впливає не тільки наявний обсяг фінансових ресурсів, але й ефективність їх використання. Проте в межах даного дослідження, актуальним виступає проблема визначення додаткових джерел фінансування соціальної сфери, при умові що рівень ефективності їх витрачання залишається на існуючому в Україні рівні.

Так, запропонований науково-методичний підхід повинен базуватися на максимізації результативного показника (індексу людського розвитку) за умови збільшення факторних ознак (бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери).

Паралельно з розглянутим, необхідно зауважити, що перехід, безпосередньо, до ідентифікації математичного інструментарію для вирішення даної задачі є проблематичним, оскільки в умовах вітчизняної статистично-методологічної бази виявляється неможливим знайти кількісні дані щодо обсягів позабюджетного фінансування соціальної сфери. Виходячи з цього, науково-методичний підхід до визначення необхідних резервів фінансування соціальної сфери буде складатись з двох моделей: ідентифікація обсягу самофінансування; визначення додаткових обсягів фінансування соціальної сфери.

Отже, ідентифікацію обсягу позабюджетного фінансування соціальної сфери запропоновано провести за допомогою використання структурного моделювання. Вибір зазначеного математичного інструментарію, обумовлений можливістю врахувати невизначеність, щодо залучення фінансових ресурсів із позабюджетних джерел для фінансування соціальної сфери в Україні (в межах структурного моделювання дана завдання вирішується за рахунок введення латентної змінної). Крім того, актуальності набуває необхідність відображення існуючий взаємозв'язок між: індексом людського розвитку та обсягом бюджетного фінансування, індексом людського розвитку та обсягом позабюджетного фінансування, а також бюджетним та позабюджетним

фінансуванням соціальної сфери (в межах структурного моделювання дана завдання вирішується за рахунок побудови трьох рівнянь, що описують кожний з чинників та ідентифікації параметрів зв'язку між ними). Безумовно, стверджувати про повну відповідність отриманих даних реальним неможливо, але дана модель за умови її адекватності буде максимально відображувати наявну ситуацію, оскільки залежність між розглянутими трьома складовими є безперечною.

Здійснення даного етапу загального науково-методичного підходу до визначення необхідних резервів фінансування соціальної сфери проведена за допомогою використання пакету Statistica 8 (результати наведені в таблиці 2). Для його реалізації були використані реальні значення індексу людського розвитку та обсяг державних витрат на соціальну сферу (кількісна характеристика даних показників наведена в графі 1 та 2 табл. 4).

Таблиця 2 – Результати структурного моделювання взаємозв'язку індексу людського розвитку, бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери за допомогою пакету Statistica 8

	Оцінка моделі (Таблиця)			
	Оцінка параметра	Стандартна помилка	T Статистика	Ймовірність Рівень
(ILR)-1->[ILR]	0,500	0,335	1,490	0,136
(DELTA1)-->[ILR]				
(DELTA1)-2-(DELTA1)	0,500	0,000		
(gf)-->[GF]				
(sf)-->[SF]				
(EPSILON1)-->[GF]				
(EPSILON2)-->[SF]				
(EPSILON1)-3-(EPSILON1)	24937,485	11156,213	2,235	0,025
(EPSILON2)-4-(EPSILON2)	0,500	0,000		
(ZETA1)-->(gf)				
(ZETA2)-->(sf)				
(ZETA1)-5-(ZETA1)	1049533,626	480388,748	2,185	0,029
(ZETA2)-6-(ZETA2)	0,500	0,000		
(ILR)-7->(gf)	0,060	567,861	0,000	1,000
(ILR)-8->(sf)	0,515	36,569	0,014	0,989
(gf)-9->(sf)	0,423	0,021	20,511	0,000

* де ILR – індекс людського розвитку; sf – рівень розвитку позабюджетного фінансування соціальної сфери; SF – обсяг позабюджетного фінансування; gf – рівень розвитку бюджетного фінансування; GF – обсяг бюджетного фінансування.

Таким чином, на основі даних наведених в таблиці 1 можемо сформулювати наступну систему рівнянь (формула 1):

$$\begin{cases} sf = 0.515ILR + 0.423gf + 0.500 \\ gf = 0.60ILR + 1049533626 \\ GF = gf + 24937.485 \\ SF = sf + 0.500 \end{cases} \quad 1$$

Наведена система рівнянь 1 відображає кількісні особливості взаємозв'язку між індексом людського розвитку, обсягом бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери. В той же час, справедливо зазначити, що остаточна система рівнянь знаходження обсягу позабюджетного фінансування буде приймати наступний вигляд (формула 2)

$$\begin{cases} SF^* = 0.515ILR + 0.423(0.06(GF + 24937.485) + \\ \quad + 1049533626) + 0.500 \\ SF\% = GF / SF^* \cdot 100 \\ SF = GF / (SF\% / 100) \end{cases} \quad 2$$

Результати розрахунку обсягу позабюджетного фінансування соціальної сфери використовуючи систему рівнянь 2 наведені в графі 3 табл. 3.

Стверджувати про адекватність моделі можливо на основі її стійкості (підтвердженням виступає матриця-рефлектор, а саме значення першого стовбцю майже не відрізняються один від одного, знаходячись в проміжку від -1 до 1, табл. 3) та якості (підтвердженням виступають значення функції незгоди, які прямують до нуля, максимуму косинусу залишків та RMS стандартних залишків).

Таблиця 3 – Матриця рефлексор

	Рефлексор (Таблиця)		
	ILR	GF	SF
ILR	0,996	-2901,595	205,360
GF	-0,002	-15186,792	-4581,694
SF	0,009	15775,226	2578,619

Отже, остаточний масив даних потрібний для реалізації науково-методичного підходу до визначення необхідних резервів фінансування соціальної сфери сформований в таблиці 3.

Таблиця 4 – Значення індексу людського розвитку, обсяги бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери протягом 2002 – 2012 рр. в Україні.

Рік	Індекс людського розвитку, од.	Обсяг бюджетного фінансування соціальної сфери, млн. грн.	Обсяг позабюджетного фінансування соціальної сфери, млн. грн.
A	1	2	3
2002	0,777	35198,0	104387,3
2003	0,766	41514,9	123121,4
2004	0,774	55164,3	163601,7
2005	0,788	89582,5	265676,3
2006	0,791	107295,1	318206,9
2007	0,796	131156,5	388973,0
2008	0,797	185473,6	550062,1
2009	0,798	197942,2	587040,5
2010	0,710	246063,0	729753,1
2011	0,729	260084,2	771336,0
2012	0,740	319020,9	946125,6

* отриманні дані: індекс людського розвитку [8], обсяг бюджетного фінансування [9]; обсяг позабюджетного фінансування соціальної сфери – власні розрахунки.

На основі даних наведених в таблиці 4, справедливо зауважити, що визначений обсяг позабюджетного фінансування протягом 2002-2012 рр. переважав суму бюджетного фінансування. Крім того, варто звернути увагу на той факт, що темпи зростання позабюджетного фінансування переважають темпи збільшення бюджетного фінансування, що свідчить про недостатність коштів бюджетів різних рівнів для покриття потреб

соціальної сфери та зростання обсягів залучення фінансових ресурсів суб'єктами соціального сектору за рахунок самофінансування, кредитування та інших джерел. Зазначені тенденції відображені на рис. 3.

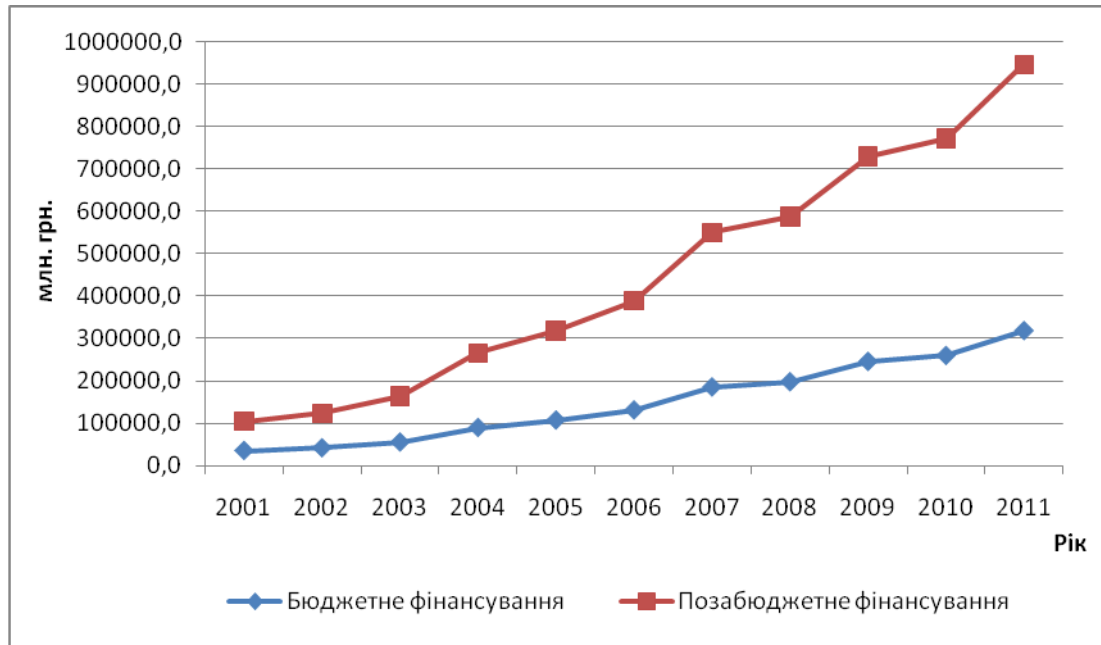

Рис. 3. Обсяг бюджетного та позабюджетного фінансування протягом 2001-2011 рр.

ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Визначивши обсяги позабюджетного фінансування, розрахуємо суму грошових коштів необхідних для забезпечення стимулювання якісного розвитку соціальної сфери України в майбутньому. Вирішення даного завдання доцільно провести за рахунок розв'язання задачі нелінійного програмування, в межах якої, в якості цільової функції виступає максимізація індексу людського розвитку (тобто ILR прагне до 1), а змінними – обсяг бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери.

Процес формалізації цільової функції здійснюється за допомогою економетричної моделі у вигляді багатofакторного регресійного рівняння (формула 3).

$$ILR = 0.6628 - 0.0247 \sin(DF) + 0.0108 \sin(SF) + 0.0209 \cos(DF) - 0.0268 \cos(SF) + 1.4560 \cdot 10^{-5} DF \cdot \ln(SF) - 5.3259 \cdot 10^{-6} SF \cdot \ln(DF) \quad 3$$

Дана модель є цілком адекватною, оскільки коефіцієнт детермінації знаходиться на рівні більше ніж 80 %, а фактичне значення критерію Стьюдента більше критичного. Визначивши достовірну цільову функцію та враховуючи наявні обмеження щодо рівня індексу людського розвитку, можливо сформувати загальну модель (формула 4) ідентифікації додаткових обсягів фінансових ресурсів, залучення яких сприятиме покращенню функціонування соціального сектору вітчизняної економіки.

$$\begin{cases} \max ILR(DF + SF) = \max(0.6628 - 0.0247 \sin(DF) + 0.0108 \sin(SF) + 0.0209 \cos(DF) - \\ \quad - 0.0268 \cos(SF) + 1.4560 \cdot 10^{-5} DF \cdot \ln(SF) - 5.3259 \cdot 10^{-6} SF \cdot \ln(DF)) \\ 0 \leq ILR \leq 1 \end{cases} \quad 4$$

Вирішення системи рівнянь 4 відбувається за допомогою інструментарію Microsoft Excel «Пошук рішення». Результати розв'язання даної моделі представлені графічно (рис. 5).

Завершальним етапом науково-методичного підходу до визначення необхідних резервів фінансування соціальної сфери виступає побудова короткотермінового прогнозу. Який виступатиме підґрунтям прийняття ефективних управлінських рішень відносно можливостей покращення рівня розвитку соціальної сфери за рахунок певного пропорційного нарощення ресурсів її фінансування.

Проведення прогнозу запропоновано проводити за рахунок екстраполяції, використовуючи рівняння лінійної регресії. Його формалізація здійснена за допомогою додавання лінії тренду діаграми розсіювання вихідних точок даних в розрізі бюджетного (формула 5) та позабюджетного фінансування (формула б) соціальної сфери.

$$y_{DF} = 28854x - 9559,6 \quad 5$$

$$y_{SF} = 85573x - 28351 \quad 6$$

Прогнозні значення індексу людського розвитку отримані за рахунок підставлення в формулу 3 визначених в результаті моделювання значень обсягу бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери. Результати проведеного прогнозування представлені в табл. 5.

Таблиця 5 – Прогнозні значення індексу людського розвитку, обсягів бюджетного та позабюджетного фінансування соціальної сфери на 2013 – 2015 рр. в Україні.

Рік	Індекс людського розвитку, од.	Обсяг бюджетного фінансування соціальної сфери, млн. грн.	Обсяг позабюджетного фінансування соціальної сфери, млн. грн.
A	1	2	3
2013	0,64	307834,4	912952,0
2014	0,66	336688,4	998525,0
2015	0,68	365542,4	1084098,0

Врахувавши спрогнозовані дані, наведені в таблиці 4, при обчисленні додаткових обсягів фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення достатнього рівня фінансового забезпечення соціальної сфери України за допомогою запропонованого вище науково-методичного підходу, отримаємо наступні результати (рис. 4)

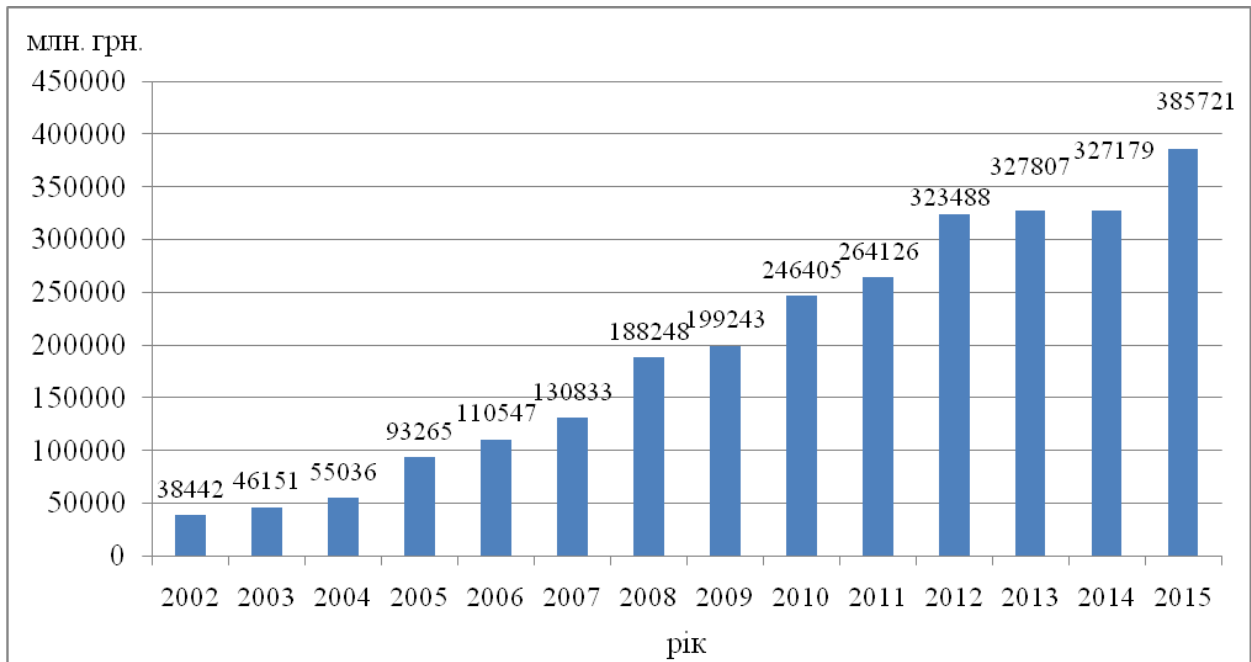

Рис. 4. Обсяг додаткових фінансових ресурсів, що забезпечує достатній рівень фінансового забезпечення соціальної сфери України за період 2002-2015 рр.

На основі даних наведених на рисунку 5, зауважимо, що за період з 2002-2012 рр. потреба у додатковому фінансуванні соціальної сфери збільшилася на 285046 млн. грн., що становить 741 %. Окрім того, прогнозні розрахунки свідчать про подальше зростання дефіциту фінансових ресурсів необхідних для забезпечення сталого розвитку соціальної сфери України. Дана тенденція пов'язана з рядом проблем, що існують на сьогоднішній день в соціальній сфері України. Насамперед необхідно відмітити те, що фінансування практично всіх статей соціальних видатків відбувається у меншому обсязі, ніж це необхідно для діючої соціальної підтримки населення, внаслідок недостатності обсягів бюджетних коштів, низький рівень самофінансування, що обумовлено недосконалістю механізму забезпечення якості соціальних послуг, що надаються.

ВИСНОВКИ. Особливістю сучасного розвитку економіки України є зростання ролі соціальної сфери, яка створює сприятливі умови як для

духовного, так і матеріального життя, оскільки якість, асортимент і доступність надаваних послуг є важливою складовою частиною формування високого рівня життя населення. Стабільний розвиток соціальної сфери України потребує такого рівня фінансового забезпечення, який би дозволив стати соціальній сфері одним із важливих факторів переходу до стійкого розвитку економіки в цілому.

Характерною ознакою розвитку соціальної сфери останніх років є недостатність обсягів як бюджетного, так і позабюджетного фінансування, що в свою чергу негативно впливає на людський потенціал, який є не лише ключовою метою, а й найбільшим важливим детермінантом і чинником економічного розвитку України.

Враховуючи сучасний стан та тенденції розвитку вітчизняної економіки, на нашу думку, збільшення обсягів бюджетного фінансування в Україні є проблематичним, тому необхідно зосередити увагу на підвищенні ролі та рівня позабюджетного фінансування. Так, для установ соціальної сфери, що фінансуються переважно за рахунок коштів бюджетів різних рівнів доцільно розширити автономію в сфері залучення та використання фінансових ресурсів, що дасть можливість не тільки самостійно залучати додаткові фінансові ресурси, але й витратити їх виходячи із власних потреб. Це може стати стимулом для їх подальшого розвитку і навіть виникнення конкуренції за право реалізовувати власні послуги на ринку. Для суб'єктів господарювання соціальної сфери, що використовують комерційний розрахунок, як метод організації фінансів, необхідно підвищувати рентабельність діяльності через підвищення якості послуг та застосування ринкових механізмів ціноутворення.

Окрім того, важливим фактором фінансової підтримки розвитку соціальної сфери можуть бути кредитні ресурси, що надаються на пільгових умовах для реалізації соціальних програм. Отже, збільшення обсягів позабюджетного фінансування позитивно вплине на функціонування соціальної сфери та підвищення якості життя населення України.

Література

1. Фахрутдинова Е.В. Роль социальной сферы и социальной политики в обеспечении устойчивого социально-экономического развития страны [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/2011/10/28/1267245220/1.pdf>.
2. Буздуган Я. Поняття, принципи, форми фінансового забезпечення охорони здоров'я в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.viche.info/journal/960/>.
3. Сокирська І. Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Г. Сокирська // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 89 – 93.
4. Фінанси : навч. посіб. / О. Г. Близнюк, Л. І. Ланкова, В. І. Оспіщев та ін.; за ред. І. В. Оспіщева. – К. : Знання, 2006. – 415 с.
5. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
6. Колодізев О. М. Методологічні засади фінансового забезпечення управління інноваційним розвитком економіки: монографія / О. М. Колодізев. – Х. : ВД ІНЖЕК, 2009. – 278 с.
7. Осьмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку : поняття, структура та принципи функціонування / І. І. Осьмірко // Бізнесінформ. – 2012. – № 7. – с. 47–49.
8. Human Development Report 2000-2011 [Електронний ресурс] United Nations Development Programme Human Development Reporti // . – Режим доступа: <http://hdr.undp.org/en>.
9. Видатки зведеного бюджету України [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Пігуль, Н.Г. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні [Текст] / Н.Г. Пігуль, О.В. Люта, А.О. Бойко // Вісник Національного банку України. – 2015. – №1 (227). – С. 30-35.